

Міністерство освіти і науки України

Одеський національний морський університет

Кафедра “Безпека життєдіяльності, екологія та хімія”

Затверджено
Вченою радою факультету
Суднобудування, інформаційних
технологій та системотехніки
Протокол № 8 від 27.06.17
Декан факультету

професор _____ О.Б. Ляшенко
« ____ » _____ 201__ р.

**РОБОЧА
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ В ГАЛУЗІ

(МОДУЛЬ 1)

(шифр і назва навчальної дисципліни)

підготовки _____ магістрів _____

Галузь знань 13 Механічна інженерія _____

Спеціальність 135 Суднобудування _____

Спеціалізація _____

Форма навчання _____ денна, заочна _____

(денна, заочна (дистанційна))

Робоча програма навчальної дисципліни «Охорона праці та цивільний захист в галузі» для студентів за спеціальністю 135 Суднобудування – 17 с.

Розробник: Котенко О.В., старший викладач кафедри «Безпека життєдіяльності, екологія та хімія».

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри «Безпека життєдіяльності, екологія та хімія»

Протокол від 27 червня 2017 року № 8

ВО Завідувача кафедри «Безпека життєдіяльності, екологія та хімія»
к.т.н., доц. С.Ю. Хотін

14 червня 2017 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань 13 Механічна інженерія (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність: 135 Суднобудування (шифр і назва)		
Модулів – 1		Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ - _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 45		9-й	10-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Магістр	Лекції	
		8 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	6 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
27 год.	33 год.		
Індивідуальні завдання:			
- год.			
залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 18:27 (66 %);

для заочної форми навчання – 12:33 (36 %)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців (спеціалістів та магістрів) умінь та компетенції для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень

науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у кораблебудівній та судноремонтній галузі.

Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати: - сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;

- організацію охорони праці в установах і організаціях галузі, вимоги до території, робітничих місць, соціальну інфраструктуру;

- **вміти:** - розробляти безпечні технології в кораблебудуванні та судноремонті;

- проводити розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань;

- розробляти і проводити заходи щодо усунення причин нещасних випадків, з ліквідації наслідків аварій на виробництві;

- ефективно розподіляти функції, обов'язки і повноваження з охорони праці у виробничому колективі;

- надати допомогу та консультувати працівників з практичних питань безпеки праці;

- контролювати виконання вимог охорони праці на кораблебудівному та судноремонтному підприємстві (в установі, організації).

2. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Охорона праці в галузі.

Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці.

Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці.

Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність». Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності». Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності.

Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».

Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва.

Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.

Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. Показчик нормативно-правових актів з питань охорони праці. Галузеві програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Положення про організацію системи управління охороною праці в галузі.

Тема 3. Система управління охороною праці в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.

Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.

Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці. Планування. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва.

Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі. Пріоритет функцій забезпечення безпеки. Ефективність функціональної структури СУОП.

Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. Облік і аналіз показників охорони праці. Плани локалізації і ліквідації аварійних ситуацій й аварій. Мета та основні параметри планів. Аналітична та оперативна частини Плану.

Тема 4. Травматизм та професійна захворюваність галузі. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій.

Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування.

Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом.

Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісій з розслідування, основні документи.

Розслідування та облік аварій. Розслідування інцидентів та невідповідностей.

Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.

Дослідження та профілактика виробничого травматизму. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Методи дослідження виробничого травматизму.

Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі.

Тема 5. Спеціальні розділи охорони праці в галузі кораблебудування (судноремонту).

Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Загальні вимоги безпеки в галузі. Вимоги безпеки під час експлуатації основного технологічного обладнання та при виробництві продукції. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Забезпечення безпеки контрольно-вимірювальних приладів, автоматизованих систем управління, сигналізації та зв'язку.

Вимоги до санітарного контролю за станом повітря робочої зони. Вимоги до засобів індивідуального захисту.

Особливості заходів електробезпеки на підприємствах галузі.

Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень. Утримання території підприємств галузі. Особливості охорони праці при ремонтних роботах, під час вантажно-розвантажувальних робіт. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціювання повітря.

Вимоги до працівників певних категорій і порядок допуску їх до роботи.

Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук. Виробничі випромінювання. Мікроклімат робочої зони.

Важкість праці: динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.

Тема 6. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.

Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень.

Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. Наукова база охорони праці. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, галузеві науково-дослідні інститути з питань охорони праці, відділи та лабораторії з питань охорони праці галузевих науково-дослідних інститутів. Кафедри охорони праці та інші підрозділи вищих навчальних закладів.

Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Загальнодержавна (національна), галузеві, регіональні програми.

Аналіз професійного та виробничого ризиків. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності. Мета і методи аналізу. Використання статистичної звітності і актів розслідування нещасних випадків і професійних захворювань в аналітичній роботі. Показники частоти та тяжкості травматизму. Автоматизовані системи управління охороною праці, обліку, аналізу та дослідження травматизму.

Тема 7. Основні заходи пожежної профілактики на кораблебудівних (судноремонтних) об'єктах.

Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, технологічного обладнання.

Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах галузі.

Тема 8. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці.

Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності.

Державна служба з питань праці України (Держпраці). Права і відповідальність посадових осіб Держпраці. Перелік питань для здійснення планових заходів державного нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці.

Проведення державного нагляду за охороною праці. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.

Тема 9. Соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві.

Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.

Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду. Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи. Права та обов'язки роботодавця як страхувальника.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												

Змістовий модуль 1. Охорона праці в галузі.												
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці	4	2				2	4	2				2
Тема 2. Основні законодавчі та нормативно- правові акти в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.	4		2			2	4		2			2
Тема 3. Система управління охороною праці в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.	4	2				2	4	2				2
Тема 4. Травматизм та професійна захворюваність галузі. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій.	4		2			2	4		2			2
Тема 5. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності.	6		2			4	6					6
Тема 6. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.	6		2			4	6					6
Тема 7. Основні заходи пожежної	6		2			4	6	2				4

профілактики на кораблебудівних (судноремонтних) об'єктах.											
Тема 8. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці.	5	2				3	5				5
Тема 9. Соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві.	6	2				4	6		2		4
Разом за змістовим модулем 1	45	8	10			27	45	6	6		33
Усього годин	45	8	10			27	45	6	6		33

5. Теми семінарських занять

Семінарських занять не передбачено.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Основні законодавчі та нормативно-правові акти в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.	2	2
2	Травматизм та професійна захворюваність галузі. Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій.	2	2
3	Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.	2	
4	Основні заходи пожежної профілактики на кораблебудівних (судноремонтних) об'єктах.	2	
5	Соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві.	2	2

	Разом	10	2
--	-------	----	---

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка і виконання поточних навчальних практичних завдань, а також самостійне вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Міжнародні норми в галузі охорони праці	2	2
2	Основні законодавчі та нормативно-правові акти в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.	2	2
3	Система управління охороною праці в кораблебудівній (судноремонтній) галузі.	2	2
4	Розслідування нещасних випадків, професійних захворювань та аварій.	2	2
5	Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень.	4	6
6	Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.	6	6
7	Основні заходи пожежної профілактики на кораблебудівних (судноремонтних) об'єктах.	4	4
8	Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці.	3	5
9	Соціальне страхування від нещасних випадків та професійних захворювань на виробництві.	2	4
	Разом	27	33

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені.

10. Методи навчання

Словесні методи навчання: пояснення, розповідь, лекція, інструктаж.

Наочні методи навчання: оснащення ілюстраціями статичної (нерухомої) наочності, плакатів, малюнків, картин та ін.

Практичні методи навчання: практичні роботи.

Назва методу	Сутність методу	Навчально-виховні завдання, що він вирішує
Інформаційно-рецептивний	Передача знань у готовому вигляді: слово і наочність	Розвиток уваги
Репродуктивний	Спонукає студентів до відтворення здобутих знань	Закріплення знань, формування вмій та навичок, розвиток пам'яті, мовлення
Проблемний	Викладач показує зародження істини, створює проблемну ситуацію, сам її розв'язує, демонструючи еталон проблемного мислення	Озброєння прийомами та засобами розумової діяльності. Засвоюється засіб та логіка розв'язання проблеми, але без уміння самостійного засвоєння. Розвивається логічне мислення, формується інтерес до навчальної роботи.
Частково-пошуковий (евристичний)	Викладач організує та спрямовує думки студентів до самостійного розв'язання проблеми, створюючи проблемну ситуацію та формулюючи проблему.	Сприяє переходу знань у переконання. Формує вміння самостійно здобути знання, сприяє розвитку логічного мислення, виховує інтерес до науково-пошукової діяльності.
Пошуковий (дослідний)	Викладач створює проблемну ситуацію, а студенти бачать проблему, формулюють її, самостійно вирішують. Ця проблема відома в науці, але не відома студентам.	Сприяє оволодінню методами наукового пізнання. Відбувається розвиток здібності до творчої діяльності.

11. Методи контролю

Оцінка знань студентів проводиться за 100-бальною шкалою та виконується на підставі рейтингового контролю за результатами проведення змістового модулю та екзамену.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Таблиця оцінювання

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність».
2. Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності».
3. Міжнародний стандарт OHSAS 18001 «Система менеджменту професійної безпеки та здоров'я» (Occupational Health and Safety Management Systems).
4. Директива 89/391/ЄС «Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників».
5. Закон України «Про охорону праці».
6. Кодекс законів про працю України.
7. Кодекс цивільного захисту України.
8. Основи законодавства України про охорону здоров'я.
9. Закон України «Про охорону здоров'я».
10. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення».
11. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232 «Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».

13. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.

14. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.

15. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.

16. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

17. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.

18. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

19. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.

20. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.

21. Положення про організацію та здійснення державного гірничого нагляду, державного нагляду (контролю) у сфері промислової безпеки та охорони праці в системі Держгірпромнагляду України. Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 11.08. 2011 р. № 826.

22. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.

14. Рекомендована література

Базова

1. Ткачук К. Н., Халімовський М. О., Зацарний В. В. та ін. «Основи охорони праці», Підручник. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К.: Основа, 2006. – 444 с.

2. Протоєрейський О. С, Запорожець О. І. «Охорона праці в галузі», Навч. посіб. – К.: Книжкове вид-во НАУ, 2005. – 268 с.

3. Русаловський А. В. «Правові та організаційні питання охорони праці», Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.

4. Третьяков О.В., Зацарний В.В., Безсонний В.Л. «Охорона праці», Навчальний посібник з тестовим комплексом на CD/ за ред. К.Н. Ткачука. – К.: Знання, 2010. – 167 с. + компакт-диск.
5. Гогіташвілі Г. Г., Карчевські Є.Т., Лапін В. М. «Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами», Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 367 с.
6. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І. П. «Охорона праці», Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми, Університетська книга, 2009. – 540 с.
7. В.К. Кузьменко “Охрана труда в судостроении”, Л., Изд-во “Судостроение”, 1985, 224 с.
8. «Безопасность производственных процессов. Справочник». Изд-во «Машиностроение», 1985.
9. Т.Н. Новиков, О.И. Катхе. «Техника безопасности на судоремонтных заводах». Изд-во «Транспорт», М., 1977.
10. А.П. Дорохов, А.П. Сербинов. «Техника безопасности на судоремонтных заводах». Изд-во «Транспорт», М., 1965.
11. «Безопасность и гигиена труда в судостроении и судоремонте. Свод правил МОТ». Международный отдел труда. Женева, 1984.
12. «Правила техники безопасности и производственной санитарии при очистных, окрасочных, изоляционных и отделочных работах на предприятиях и судах ММФ». Рекламинформбюро ММФ, М., 1975.
13. «Техника безопасности при окрасочных и изоляционных работах в судостроении». Изд-во «Судостроение», Л., 1973.
14. Г.М. Поважук, Б.С. Кравец. «Техника безопасности при сварочных работах». Изд-во «Будівельник», Киев, 1976.
15. И.П. Мисюров. «Безопасность труда при газопламенной обработке металлов в судостроении». Изд-во «Судостроение», Л., 1972.
16. «Правила техники безопасности и производственной санитарии на промышленных предприятиях ММФ». Рекламинформбюро ММФ, М., 1976.
17. «Правила устройства и безопасной эксплуатации судоподъёмных кранов». Изд-во «Металлургия», 1981.
18. «Требования техники безопасности к морским судам». РД 31.81.01-87. В/О Мортехинформреклама, М., 1989.
19. Ю.С. Самойлов, В.А. Бирюков. «Техника безопасности электромонтажных работ на судах». Изд-во «Судостроение», Л., 1973.
20. РД 31.83.03-85 «Правила по электробезопасности при электроснабжении ремонтируемых и строящихся судов ММФ», В/О Мортехинформреклама, М., 1985.

21. С.А. Лебедев, В.И. Оганджянц «Электробезопасность в судостроении и судоремонте». Изд-во «Судостроение», Л., 1975.
22. «Справочник по технике безопасности, противопожарной технике и производственной санитарии. Том 4. Судостроение и судоремонтное производство». Изд-во «Судостроение», Л., 1972.
23. Ф.Г. Ассоров, Б.И. Шпинов. «Пожарная безопасность на морском транспорте». Изд-во «Транспорт», М., 1974.
24. Ю.И. Герловин и др. «Автоматические средства обнаружения и тушения пожаров». М., Стройиздат, 1974.
25. Е.П. Загорская «Пожарная безопасность на судах», Изд-во «Судостроение», Л., 1990.
26. «Технология судостроения» под общей редакцией В.Д. Мацкевича. Изд-во «Судостроение», Л., 1971.

Допоміжна

1. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення».
2. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів
3. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
4. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
5. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації
6. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65
7. НПАОП 0.00-2.23-04 «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат». Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. № 994.
8. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою». Наказ Держнагляддохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.
9. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнагляддохоронпраці України від 23.09.1994 р. № 263/121.
10. ДСТУ 2293-99 «Охорона праці. Терміни та визначення основних понять».
11. Державні санітарні норми та правила «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 8.04.2014 № 248.

12. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ «Опасные и вредные производственные факторы. Классификация».
13. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. «Системы управления охраной труда. Общие требования».
14. ДБН 2.09.04-87 Адміністративні та побутові будівлі.
15. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
16. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджені Головою Держгірпромнагляду 7.02.2008 р.
17. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. № 559.
18. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС «Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників».
19. Конвенція МОП № 187 «Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці».
20. Міжнародний стандарт SA8000: 2001 «Соціальна відповідальність». SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
21. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 – «Настанова по соціальній відповідальності». ISO 26000: 2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
22. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems – Requirements. Системи менеджменту охорони праці – Вимоги.
23. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.
24. Правила пожежної безпеки в Україні. НАПБ А.01.001-2014. Наказ МВС від 30.12.2014 № 1417 зі змінами згідно з наказом МВС від 15.08.2016 № 810.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України (Держгірпромнагляду).
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України.
3. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій України.

4. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

5. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств-участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).

6. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.

7. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.

8. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».

9. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал «Украина строительная: строительные компании Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ».

10. <http://www.охрана.ru> - ОХРАНА. Интернет-газета о безопасности.

11. <http://www.tehdoc.ru> - Интернет-проект «Техдок.ру» - ресурс, посвященный вопросам охраны труда и промышленной безопасности.

12. <http://www.kodeks-luks.ru> - Нормативные документы в области охраны труда:

13. <http://www.gazeta.asot.ru> - Электронная версия газеты «Безопасность труда и жизни».

14. <http://www.asot.ru> - Центральный сайт Ассоциации специалистов